

rarament *terroritzar*. *Terrible* [Llull], pres del ll. *terribilis* i, en forma adverbial, *VidesR*: «morí mot *terriblament*» 76v1, n. 70 (trad. *terribiliter*); dicc. JMarc, «-- era làbil, / punta-corrible, / ab mi *terrible* / e desamable, / inacordable / per al concebre», JRoig (5 *Spill*, 4496); ben dubtós que sigui això un *terriu* de 1421, citat *AlcM* (potser 'volant arran de terra'); *terribilitat*; *terriblesa*: -iblea pseudo-Boades.

Aterrir: «Lo Bernat de Cabrera, oýda la delliberatio e voluntat del rey --- mostrant-se molt tribulat e *atterrit* 10 de la empresa que volien executar»; mj. S. xv, *Fi del Comte d'Urgell* (NCL., 67); a. 1700, Montserrat, (BABL IX, 9); *ater<r>iment* Bna. 1462 (RLR LXV, 90 (cita en II, 208a49)). *Aterridor*. *Esterrir*, *esterrèit*, *esterrecar*; ross. *esterrissant* 'esparverador': «quina *tabola* 15 / quina música d'en Cassola! / Quin servellí *esterrissant!*»; «per arriscar pas de se fe xapà 'ls osos / cap va pas volgué afondir / del tigre, ni de l'órs, ni dels animals grossos / los més *esterrissants* pecats», Saisset (*Catal. d. R.*, 130, 254.14f.). D'aquí amb contaminació de *estordir* semblen provenir arag. *asturriar* 'esquivar (les mosques)' (Casp, *BEC* xxiv, 160); andal. *esturrear* 'esverar, esquivar, dispersar (la caça)', dos exemples de Barahona de Soto, c. 1620 en Rodz. Marín (2.500 *voces*), Almeria *esturrear*, veg. *DECH* v, 473b27ss. *Impertèrrit* [Lab. 1840], ll. *impertèrritus*, negatiu de *perterrítus*, pròpiament part. passiu de *perterrère* 'aterrir'.

CPt.: *Terrífic* [Lab.] més corrent *terrorífic*.

Terrós, *terròs*, V. *terra* *Terroscada*, V. *torroscada* (TORRAR) *Terrossada*, *terrossam*, *terrosseda*, *terrossenc*, *terrosser*, *terrotxa*, *terrum*, V. *terra* *Terruper*, *terruperal*, V. *terramper* (TERRA) *Terrusca*, *terrús-terrús*, *terrut*, V. *terra*

TERS, pres del ll. *tèrsus* id., pròpiament part. passiu de *tergère* 'eixugar', 'netejar', 'brunyir, febrir, polir'. □ 1.ª doc.: c. 1560 (*Viudes e Donzelles*); Belv.: «net, clar (estil), pulit, brunyit, pur».

Cultisme amb arrels poc fondes en la llengua. En altres llengües romàniques, més arrelat; i fins popular en llengua d'oc, on el verb *terzer* «essuyer, nettoyer» i el seu participi *ters* «dènué» (PDPF) pertanyen al fons hereditari, i sembla haver deixat algun rastre en el gascó pirinenc.¹

DERIV.: *Tersura* cast., no gaire usat ni gaire genuí en català. Però ho fou *tesor* 'eixugamans, mocador', del qual hi ha dos testimonis en les *VidesR*, traduint ll. *manutergium*: «envolopà en un *tesor* 4 candeles», 50 que, quan foren cremades, «no cremeren los *tesors*» 164v1; oc. ant. *te(r)sor* id.: provinents del ll. TERSORIUM; per als quals veg. el gloss. de les *VidesR*, 200-201; «-- ortes de *tertommells* --» per a uns draps de sepultura, veg. la cita hapax d'un doc. de c. 1500 en el *Dag*, potser fou mal llegit per *terçorells* o *terçonells*, diminutiu de *tersó(r)*. De l'abstracte corresponent *TERSOR, -ORE(M) deu venir *tissor* que recull *AlcM* a Mall. per a penetració allisada de les pedres, quan es fa un marge, i en el Maestr. per a 'consistèn-

cia d'una roba': la *i*, potser deguda a influència de *tiv* 'teixeix' o de *tissar-aquissar*.

De *tesor* o millor de TERSORIUM cec que és derivat un *ateserat* que recull *AlcM* en el Pla d'Urgell com a qualificatiu del pa «de molla compacta, que no és esponjós»; i el *Dag*. allà mateix, i en el B. Llobregat: «*ateserar*: posar el forn a punt de rebre els pans que s'hi han de coure»: potser a base de la idea d'eixugar el forn i masegar molt el pa amb friccions.

Tinc més informació d'aquest mot, poc conegut, com a terme tècnic que seria de menestrals elaboradors. Té *ss* sorda (no -z, mala ortografia), car a Pineda em confirmen *tesarát* o *atasarát* en el mateix sentit que el *Dag*. I com a tecnicisme alimentari s'usa ben lluny d'aquí: benasquès «*ateserà* intr., i tr.: darle a una cosa el punto que se desea; darle el punto a un guiso: *dan isto sol se ateserará bien el rebasto; a veve si ateseras el pan milló que l'altra vegada; isto guiso de perdiu ié ben ateserau*» (Ballarín, *Dicc. Ben.*). En un parlar gascó, no lluny d'allí: com a resposta a la pregunta «ranger» (o sigui 'endreçar o desar bé les coses') Ravier obtingué per a l'ALGc (iv, 1304) la resposta *ateserà* a Lescure (baix Coserans), però només d'un dels 4 informants, car els altres 3 respongueren amb els mots vagues i adotenats *rençá, plegá, recatiá* (i en altres localitats *estúzá, trusá* etc.): doncs també allà deu ser tecnicisme menestral o casolà.

Pel que fa a l'etimologia, aquests mots, en tot cas, no poden venir del ll. TESSERA 'dau, bola de joc' (antiquat en llatí vulgar i romànic, llunyà pel sentit, i que fonèticament hauria sofert síncope: > -str-). La -er- deu ser deguda a una contaminació com la de *macerar* o *amerar*, o la de l'infinitiu *terzer* substantivat. Una altra aplicació seria «vi *tesserat*» que citen en un doc. mall. (amb equivalent *vi tercenc*, deriv. de *terç*).

D'ESTERGIR hi ha article a part; afegim-hi *exters* 'pintat, estampat', Eiximenis (*Dotzèn*, *Dag*. vii, 286b).

CULTISMES: *Abstergir*, del ll. *abstergere* id., *abstergent* i *abstersiu* [tots Belv.], alterat en *abstergiu* [Lacavalleria], *abstergidor* [Lab.], *abstergiment* [Lab.], *abstersió*. *Detergent*, *detergir*, ll. *detergere*, i *detersiu*, *detersió*, més usats en anglès *detergent* etc.

¹ Amb el gc. *tesse*, que figura com a qualificatiu d'una *ouelhe* 'ovella': «dépourvue d'un mamelon» en el *Libre Verd* de Benac 1313 (pp. 130, 122, 144); cf. bearn. local *tès*, -e (*arriu tès*) «sans profondeur» (amb una è que s'oposa a la e de TENSUS), Baredja *tés*, -o, «surpris, interdit, stupéfié», i Lavedà *tèsou* «idée fixe» (Palay). També hi ha un cast. ant. *manos terzidas* 'mans eixugades, netejades' a. 1300, Fuero de Zorita (Zauner, *Asp. El-buch*, 154).

TERTÚLIA, és versemblant que es vagi donar el nom de *tertulians* a la gent que concorria als cenacles i penyes erudites, nombroses en el S. xvii, per la freqüència amb què en aquests llocs i en sermons se citaven els escrits de Tertul·lià (S. II, d. C.), de la qual designació s'hauria extret després la de la tertúlia; aquesta aplicació del nom d'aquell Pare de l'Església